

D

Discourses and Interpretations of Same-Sex Marriage through News from the Mass Media in Thailand

Siriwat Mathet^{1,*} and Asawin Nedpogaeo²

Received: March 11, 2020 Revised: May 6, 2020 Accepted: July 8, 2020

Abstract

The occurrence of human sexual relations and living with a partner of human in a society are many forms. Male-female, male-male, and female-female relationships, or complex relationships occur in every age. This article aims to find how mass media in Thailand constructs the meaning of same-sex marriage through their presented news and it examines the characteristics of discursive practices on same-sex marriage determined by social institutions. The author uses cultural studies as the core to connect the relationship with the couple in the same sex society with the news of the mass media in Thailand during B.E. 2556 (2013)-2561 (2018) The definition of same-sex marriage is still tied to social contexts, giving values of values of culture, traditions and social institutions that are surrounded by and alongside Thai society. It can be said that these are the factors that have raised questions about the appropriateness and possibility of same-sex marriage rituals in a capitalist social structure. However, when same-sex couples enter to fight for meaning or righteousness on the battlefield of marriage, it can be observed in 2 areas. It was said that 1) Social structure efforts to maintain traditional legitimacy in the area of heterosexuality, and 2) the other side is the individual (same sex couples), a new group of societies trying to negotiate for the legitimacy in this area. It was a clash between the two sides on the battlefield, which was a matter of word and definition in the area of the mass media. The background of these institutional cultures has played a role in power by creating a set of ideas that always define the relationship of the living with a partner of human society.

Keywords: discourse, same-sex marriage, news, mass media

^{1,2} Communication Arts and Innovation, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration

* Corresponding author. E-mail: goodtime111@hotmail.com

วาทกรรมและการสื่อความหมายการสมรสของ คนเพศเดียวกันผ่านการนำเสนอข่าวของ สื่อมวลชนในประเทศไทย

สิริวัฒน์ มาเทศ^{1*} และ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว²

วันรับบทความ: March 11, 2020 วันแก้ไขบทความ: May 6, 2020 วันตอบรับบทความ: July 8, 2020

บทคัดย่อ

การเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ และการดำรงชีวิตคู่ของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้น เป็นไปในหลายรูปแบบ ทั้งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นด้วยชายกับหญิง ชายกับชาย และหญิงกับหญิง หรือมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนเกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาว่าสื่อมวลชนในประเทศไทยให้ความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันที่ถูกลำเสนอผ่านข่าวไว้อย่างไร และกระบวนการทางวาทกรรม การสมรสของคนเพศเดียวกันในสังคมไทยที่ถูกกำหนดจากสถาบันทางสังคมมีลักษณะอย่างไร โดยผู้เขียนได้ใช้แนวทางด้านวัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) มาเป็นแกนหลักเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์การใช้ชีวิตคู่ของสังคมมนุษย์ที่เป็นเพศเดียวกันกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2556-2561 ซึ่งการกำหนดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันที่ยังคงผูกโยงอยู่กับบริบททางสังคม การให้คุณค่าทางค่านิยมของวัฒนธรรม จารีตประเพณี ตลอดจนชนสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่แวดล้อมเคียงคู่อยู่กับสังคมไทย กล่าวได้ว่าต่างก็เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดข้อคำถามถึงความเหมาะสม และความเป็นไปได้อย่างไรบ้างที่คนเพศเดียวกันจะจัดพิธีกรรมการแต่งงานในโครงสร้างสังคมแบบเศรษฐกิจทุนนิยม ทั้งนี้ เมื่อคู่รักเพศเดียวกันได้เข้ามาต่อสู้วงชิงความหมายหรือความชอบธรรมในสนามรบของการสมรสนั้น สามารถพบข้อสังเกตใน 2 ด้าน กล่าวคือ 1) ความพยายามของโครงสร้างทางสังคมในการธำรงรักษาความชอบธรรมแบบเดิมไว้ในพื้นที่ของคู่รักระหว่างเพศ (heterosexuality) 2) อีกด้านหนึ่ง คือ ปัจเจกบุคคล (คู่รักเพศเดียวกัน) ซึ่งเป็นกลุ่มใหม่ของสังคมที่พยายามเข้ามาต่อรองชิงชิงความชอบธรรมในพื้นที่นี้ โดยเป็นการปะทะกันระหว่างสองด้านในสนามรบที่เป็นเรื่องของคำและการกำหนดความหมายในพื้นที่ของสื่อมวลชนด้วย ซึ่งเบื้องหลังของวัฒนธรรมทางสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ได้แสดงบทบาททางอำนาจด้วยการสร้างชุดความคิดใดความคิดหนึ่งที่เข้ามากำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์การใช้ชีวิตคู่ของสังคมมนุษย์อยู่เสมอ

คำสำคัญ: วาทกรรม การสมรสของคนเพศเดียวกัน การนำเสนอข่าว สื่อมวลชน

^{1,2} สาขาวิชานิติศาสตร์และนวัตกรรม คณะนิติศาสตร์และนิติกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

* Corresponding author. E-mail: goodtime111@hotmail.com

บทนำ

มนุษย์มิได้เกิดขึ้นมาในโลกนี้พร้อมด้วยรูปการสมสู่แบบผัวเดียวเมียเดียวดังที่รู้จักกันในปัจจุบัน การปรับปรุงแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ได้ดำเนินมาในกาลเวลาอันยาวนาน เป็นข้อบ่งชี้ลักษณะข้อหนึ่งว่า วงขอบของมนุษย์นั้นถูกโอบล้อมไว้ด้วยการผูกพันแห่งการสมสู่ร่วมกันในชั้นแรกเริ่มเป็นวงกว้างมาก ต่อมาก็ค่อย ๆ หดแคบเข้าเป็นลำดับ จนกระทั่งในที่สุดก็เหลือเพียงความผูกพันเฉพาะคู่ ซึ่งเป็นรูปแบบ “การสมรส” ที่รู้จักกันในปัจจุบัน (กุหลาบ สายประดิษฐ์, 2524) “การสมรส” จึงถือเป็นสถาบันที่สำคัญเนื่องด้วยมนุษย์ตามธรรมชาติก็ไม่ต่างกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกนี้ที่มีเป้าหมายในการดำรงเผ่าพันธุ์และการขยายเผ่าพันธุ์ แต่การสมรสของมนุษย์นั้นแตกต่างออกไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น เพราะการสมรสของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ค่านิยมที่สะสมมา หรือเกี่ยวข้องกับหลักของศาสนา กฎหมาย โดยถ้าจะกล่าวถึงการสมรสหรือการแต่งงานในบริบทของสังคมไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นช่วงเวลาระยะเริ่มต้นแห่งชีวิตครอบครัวของหมู่มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ผู้ที่จะมีชีวิตเป็นครอบครัวได้ คือ หญิงชายที่เป็นสามีภริยากันอันได้เข้าพิธีแต่งงานตามปกติเป็นจารีตประเพณีที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันก็ไม่ใช้เพียงแค่การดำรงเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ดังเช่นอดีตเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาการสมรสในลักษณะมุ่งสู่การใช้ชีวิตรูปแบบคู่ระหว่างเพศหรือเพศเดียวกันตามบริบททางสังคมนั้นจะเอื้ออำนวยในทิศทางใด (เสถียรโกเศศ, 2501)

อย่างไรก็ตาม ถ้าจะกล่าวถึงวาทกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือความเป็นเพศ (sex role) แล้วนับว่าเป็นเรื่องที่ได้เกี่ยวข้องเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกสังคมในทุกประเด็นอันหลากหลายด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่าผลของวาทกรรมในประเด็นเรื่องบทบาททางเพศในสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องวาทกรรมการสมรสของคนเพศเดียวกันที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนนั้นมีในแง่มุม หรือแฝงด้วยอำนาจอะไรบางอย่างที่เข้ามากำหนดความรู้ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมนั้น ๆ อย่างเป็นทางการของบทบาททางสังคมหรือสื่อมวลชนในการเข้าไปมีอำนาจในการกำหนดวาทกรรมการสมรสของคนเพศเดียวกันในสังคมไทย เมื่อพิจารณาแล้วสังคมย่อมมีการสร้างกรอบความคิดที่ถูกผลิตขึ้นจากโครงสร้างสังคมโดยแทบจะไม่ได้เถียงว่าความคิดดังกล่าวว่าผิดหรือถูก ทั้งนี้ เมื่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การสมรสจึงไม่เป็นเพียงแค่เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ชายหญิงเท่านั้น ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพิ่มขึ้นโดยละเว้นช่องว่างของเพศภาพที่มีเพียงแต่ผู้ชายกับผู้หญิงในบริบทสังคมประเทศเก่าก่อน แต่ปัจจุบันหลักการของการสมรสได้มีกลุ่มคนของคนเพศเดียวกันที่ใช้ชีวิตคู่เฉกเช่นเดียวกับผู้ชายผู้หญิงก็ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นทางสังคม โดยเฉพาะการกำหนดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันผ่านข่าว ที่นำเสนอโดยสื่อมวลชนไทย จึงเป็นผลให้การสมรสในยุคปัจจุบันไม่มีรูปแบบที่เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับค่านิยม จารีตประเพณี สถาบันทางสังคม และวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ๆ ที่จะกำหนดความหมายสร้างชุดความคิดในเรื่องการสมรสให้กับคนในสังคม ตลอดจนจนต่อต้าน หรือยอมรับในเรื่องการใช้ชีวิตคู่ของมนุษย์

การสมรสของคนเพศเดียวกัน: การต่อสู้เชิงอำนาจในรสนิยมทางเพศที่พึงปรารถนา

ด้วยความหลากหลายในวิถีชีวิตของคนในสังคมมีมากมายที่เกิดขึ้นในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมทั้งความหลากหลายในเรื่องเพศวิถี เพศสภาพ และรูปแบบการใช้ชีวิตทางเพศต่างขยับขยายมุมมองออกไป พฤติกรรมทางเพศในลักษณะต่าง ๆ ก็ได้ถูกเปิดเผยต่อสังคมในหลายรูปแบบ ซึ่งกฤตยา อาชวนิจกุล (2554) ได้กล่าวถึงความหลากหลายทางเพศ (sexual diversities) ว่าถูกใช้เป็นชื่อเครือข่ายคนทำงานเกี่ยวกับสิทธิของคนรักเพศเดียวกันเมื่อกลางปี 2548 เพื่อให้หมายรวมถึงผู้มีเพศวิถีทางเลือกทุกแบบไม่ว่าจะเป็น ชายรักชาย หญิงรักหญิง เกย์คิง เกย์ควีน คริง ทอม ดี๊ กะเทยสาวประเภทสอง คนข้ามเพศ ตูด แต้บ และ ฯลฯ รวมถึงผู้ที่รักต่างเพศด้วย แต่ภายหลังเครือข่ายดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะใช้ศัพท์นี้เรียกกลุ่ม LGBTI (lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex) ว่า คือ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม ภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถและเป็นที่ยอมรับในสังคมผ่านทางพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เฉพาะที่สังคมไทยขีดเส้นให้ เช่น วงการบันเทิง วงการความสวยความงาม รวมทั้งวงการสื่อสารมวลชน ภาพสะท้อนชีวิตของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นจำนวนมากได้ถูกนำเสนอเผยแพร่ทางสื่อที่หลากหลาย อาทิ ข่าว ละคร ภาพยนตร์ เป็นต้น รวมทั้งบุคคลเพศที่สามก็มีบทบาทแบบเปิดเผยตัวมากขึ้นด้วย (พิมลพรรณ อิศรภักดี, 2558) อาจกล่าวได้ว่า มีการยอมรับในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงในทัศนคติดังกล่าวก็เป็นไปได้แค่เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้สร้างผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดขึ้นของการยอมรับการแสดงออกทางเพศในลักษณะเพศทางเลือกโดยไม่มีข้อตั้งคำถามในวงกว้างของสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้นักวิชาการต่างประเทศ Jackson (1999) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “ทนได้ แต่ยอมรับไม่ได้” การกล่าวอ้างเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า เพศทางเลือกในสังคมยังเป็นบุคคลชนกลุ่มน้อย พลเมืองชายขอบที่สังคมยังเลือกปฏิบัติต่อการดำรงอยู่ของบุคคลที่เป็นเพศทางเลือกเหล่านั้นด้วยความไม่เสมอภาคในหลากหลายบริบท

อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงในช่วงอดีตของสังคมโลกนั้นการให้คุณค่า และสิทธิเสรีภาพทางสังคมของเพศทางเลือกนั้น บารมี พานิช (2559) ได้ศึกษาในเรื่องดังกล่าว และให้ทัศนะไว้ว่า การให้คุณค่าและสิทธิเสรีภาพทางสังคมของเพศทางเลือกยังเป็นเรื่องที่ถูกตั้งคำถาม ให้คำวิพากษ์วิจารณ์ในทุกภาคส่วนของสังคมมนุษย์ ซึ่งกล่าวรวมถึงการที่เพศทางเลือกดำเนินการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันด้วย (same-sex relationships) การสมรสของคนเพศเดียวกัน (same-sex marriage) ต่างก็ได้รับการถกเถียงในทุกสังคมด้วยเช่นกันถึงความเหมาะสมความเป็นไปได้ซึ่งผูกโยงเข้ากับวัฒนธรรม จารีตประเพณีในแต่ละสังคม อย่างไรก็ตาม ด้วยประเทศที่เป็นประชาธิปไตยต่างมองว่าการให้คุณค่าหรือแม้กระทั่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งสัมพันธ์ภาพทางเพศเดียวกัน กล่าวคือ เป็นหลักพื้นฐานสิทธิสภาพส่วนบุคคลที่ประชาชนพึงมีได้ (right to privacy of people) โดยที่รัฐไม่มีสิทธิยุ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล โดยในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนก็ย่อมที่จะมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิตตามรสนิยมทางเพศที่พึงปรารถนา ตลอดจนการที่จะใช้ชีวิตคู่โดยไม่มีเพศเข้ามาเป็นข้อกำหนดด้วย โดยเป็นการตัดสินใจของตนด้วยความเสมอภาค (equality) ที่รัฐไม่ควรเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่รักหรือต้องการใช้ชีวิตคู่ระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน

นอกจากนั้นแล้ว บุษกร สุริยสาร (2557) ได้กล่าวว่า การดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้มาของสิทธิ เสรีภาพ หรือ การยอมรับทางวิถีทางเพศจึงเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ๆ ผ่านทางการณรงค์หรือการผลักดันกฎหมาย เช่น ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต ทั้งนี้ ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายลงโทษบุคคลด้วยเหตุวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศ การยอมรับวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศในทางกฎหมายก็ยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น และการคุ้มครองสิทธิความหลากหลายทางเพศทางกฎหมายยังคงจำกัดอยู่ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีกฎหมายหรือข้อบังคับบางข้อที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่ลงโทษการรักร่วมเพศแต่ก็ไม่ได้ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลายโดยทั่วไปยังไม่ได้รับการรับรองภายใต้กฎหมายไทย ซึ่งรับรองบุคคลเป็นเฉพาะเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น และปัจจุบันยังไม่มียกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ LGBTI โดยเฉพาะ

ในมุมมองของผู้เขียนยังมีเหตุผลที่เป็นเรื่องต้องตั้งคำถามต่อไปว่า การเห็นด้วยของสังคมต่อการออกกฎหมายยอมรับการจดทะเบียนคู่ชีวิต (สมรส) ของบุคคลเพศเดียวกันในสังคมไทยที่แวดล้อมไปด้วยค่านิยมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ จะสามารถกระทำได้ถึงระดับไหนที่สังคมโดยรวมจะยอมรับอย่างจริงจังจนกระทั่งผลักดันให้เกิดร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตในประเทศไทย นอกจากนี้ ในทัศนะของผู้เขียนกล่าวได้ว่า การที่มนุษย์จะเข้ามามีความสัมพันธ์ในเรื่องเพศ ในลักษณะคู่ครองก็ไม่มีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นแต่เมื่อเกิดมีวาทกรรมเรื่องการสมรสขึ้นมาเพื่อสร้างความชอบธรรมบางอย่างให้กับคนบางกลุ่มโดยที่มีสถาบันในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว จึงอาจทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์ไม่เป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกัน ทั้งนี้ “สำนึกเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกัน” ได้ถูกติดตั้งมาก่อนหน้านั้นแล้วในสังคม ไม่ใช่ว่าไม่มีเกิดขึ้นในสังคมไทย แต่ด้วยตัวแปรด้านบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีสังคมใดสังคมหนึ่งต่างก็เป็นกลไกของการควบคุมความสัมพันธ์ในเรื่องเพศของมนุษย์ให้อยู่ในร่องรอยของความเหมาะสมที่กำหนดคุณค่าเฉพาะเพศชาย และเพศหญิงไว้ ดังนั้น การเข้าไปสร้างอำนาจการต่อรองในเรื่องดังกล่าว “ที่ใดมีอำนาจที่นั่นก็ต้องมีการต่อต้าน” คู่รักเพศเดียวกันจึงได้สร้างกำหนดนิยามความหมายของการแต่งงานขึ้นมาใหม่ (redefined) กล่าวคือ คำว่าคู่สาว-สว ที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศให้กลายเป็นกฎทั่วไป (generalisation) ของประเพณีการแต่งงานว่าไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ชาย-หญิงเสมอไปในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่ชัดเจนว่ามิงานวิจัยที่ได้ศึกษาและได้ข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของสังคม หรือการเข้ามาทำหน้าที่จัดกรอบในเรื่องเพศของคนในสังคมให้อยู่ในร่องรอยที่สังคมสถาปนาว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้วสำหรับสังคมไทย หรือการที่กลุ่มรักเพศเดียวกันได้พยายามต่อรอง ดิ้นรนกับโครงสร้างสังคมที่เป็นอยู่ โดยในงานวิจัยของปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ (2545) ได้ศึกษาคนข้ามเพศ: ตัวตนวัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคมซึ่งผลการวิจัย พบว่า คนข้ามเพศในสังคมไทยได้มีการรวมกลุ่มและสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตนเองขึ้นมาจนกระทั่งนำมาสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศซึ่งมีทั้งการต่อสู้ในระดับกลุ่ม และระดับปัจเจก โดยเป็นการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน เป็นการต่อสู้ ต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมนั้นจะแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ที่คนข้ามเพศแต่ละคนประสบมา นอกจากนั้นแล้ว การที่คู่รักเพศเดียวกันเข้าไปใช้พื้นที่ทางสังคมผ่านทางสถาบันต่าง ๆ จึงถือเป็นการต่อสู้ ต่อรอง

ในระดับสถาบันทางสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สถาบันครอบครัว” ซึ่งสถาบันดังกล่าวนี้จะไม่มีความมั่นคงที่บังคับแต่สามารถสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับการยอมรับคนรักร่วมเพศเดียวกันขึ้นต้นได้ง่ายที่สุด โดย “สร้างความชอบธรรม” ให้กับการแต่งงานของคนที่เป็นเพศเดียวกันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่จะแสดงอำนาจในการปลดปล่อยตนเองจากการถูกจัดกรอบด้วยระบบโครงสร้างทางสังคม อาทิ สถาบันทางกฎหมายซึ่งได้ขีดวงจำกัดไว้ด้วยกลไกของตัวบทกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติการใช้ชีวิตคู่ครองของคนเพศเดียวกันในสังคม เป็นต้น ดังนั้น การจะปฏิเสธหรือลดทอนความหมายความสัมพันธ์ทางเพศของเพศชายและหญิงที่ถูกสถาปนาให้เป็นวาทกรรมหลัก (dominant discourse) ของสังคมให้จางลงแล้ว การเข้าไปสวมรอยในพื้นที่ของวาทกรรมหลักเพื่อต่อรองกับวัฒนธรรมประเพณีจึงเป็นเรื่องที่จะสามารถกระทำได้โดยไม่ยากนัก ซึ่งการแสดงอำนาจของคู่รักร่วมเพศเดียวกันในพื้นที่ของความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงความคาดหวังให้เกิดการยอมรับทั้งในระดับสังคมและระดับสถาบันด้วย แต่อย่างไรก็ดี “ความชอบธรรม” ในความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ในสังคมนั้น ก็ยังถูกยึดโยงอยู่ด้วยแบบแผนและบรรทัดฐานทางสังคม ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นวาทกรรมหลักของชายและหญิงอยู่เสมอ ดังนั้น การขัดขืนต่อระบบจารีต ประเพณีในสังคมก็จะถูกจัดระเบียบระเบียบผู้ที่ยเบียงเบนจากสังคมให้อยู่ในร่องในรอยของขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมด้วยเช่นกัน ดังงานวิจัยที่ผ่านมาของ กิตติกร สันติประภา (2550) ที่เผยให้เห็นว่าบรรทัดฐานรักต่างเพศได้สร้างความจริงของความเป็นเพศทางเลือก (กะเทย) ทำให้ต้องสยบยอมต่ออำนาจรักต่างเพศ บงการตนเองสร้างอัตลักษณ์อ้างอิงความเป็นหญิง และจัดกระทำตนเองให้เป็นไปตามอำนาจของวาทกรรมเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมและแน่นอนว่าเมื่อการหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับอำนาจที่ถูกจัดวางไว้ในความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่มีต่อสังคมไทยแล้ว ความจำเป็นต่อการยอมรับวาทกรรมเข้ามานั้น การจัดงานแต่งงานของคนเพศเดียวกันก็ต้องเป็นไปตามครรลองของชุดความรู้เรื่องการแต่งงานที่ถูกต้องตามจารีตประเพณีถึงแม้จะเป็นเพศเดียวกันก็ตาม

คนเพศเดียวกัน: ชุดความคิดการสร้างความหมายคู่ชีวิตเพศเดียวกันผ่านการนำเสนอของสื่อมวลชน

ในปัจจุบันสื่อมวลชนต่างทำหน้าที่ในบทบาทของการรายงานข้อมูลข่าวสารให้กับสังคมในหลากหลายด้าน อาทิ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ไม่เว้นแม้กระทั่งความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ หรือพลวัตค่านิยมทางเพศ เป็นต้น ส่วนหนึ่งเนื่องด้วยสื่อมวลชนเป็นตัวแทนของสมาชิกในสังคมในความต้องการรับรู้ข่าวสารปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ หากพิจารณาในความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะในเรื่องเพศนั้น พบว่า นอกจากข้อมูลที่เป็นเรื่องค่านิยมทางเพศทั่วไป การเรียกร้องสิทธิมนุษยชนในความเท่าเทียมทางเพศ และการสมรสของคนเพศเดียวกัน สื่อมวลชนในประเทศไทยก็มีการเสนอข้อมูลในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น โดยข่าวในลักษณะนี้ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตซึ่งจะเห็นว่า สื่อมวลชนมีบทบาทเป็นตัวกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในระดับบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในสื่อกระแสหลักและโดยทั่วไปแล้วการนำเสนอข้อมูลข่าวที่เป็นประเด็นทางสังคมและผู้คนในสังคมที่อยากได้ใคร่รู้ ก็ถูกนำเสนอเผยแพร่ในโลกออนไลน์ด้วยเช่นกัน

ในเมื่อภูมิทัศน์ของสื่อมวลชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารมีเป็นจำนวนมากในทุกช่องทางสื่อ อีกทั้งในปัจจุบันอุตสาหกรรมสื่อซึ่งประกอบไปด้วยสื่อกระแสหลักมีการแข่งขันในรูปแบบของสื่อออนไลน์ สื่อดิจิทัลเป็นจำนวนมากตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางสื่ออันหลากหลายได้ง่าย และท่ามกลางกระแสของการสื่อสารในยุคดิจิทัลนี้ บทบาทการสื่อสารที่ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศได้เชื่อมประสานช่องว่างให้คนแต่ละกลุ่มของสังคมสามารถจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และสังคม ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีของตนเองด้วย (อัครวิณ เนตรโพธิ์แก้ว, 2555)

นอกจากนี้ สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เชื่อมร้อยระหว่างผู้อ่านกับโลกแห่งความเป็นจริง โดยอาศัยกระบวนการทางสื่อมวลชนที่นำเสนอปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกของความเป็นจริงโดยที่คนเราไม่ได้ไปสัมผัสหรือไปมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์นั้นโดยตรง เช่น การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งเรื่องเพศ เป็นต้น (อานันท์ กาญจนพันธ์ุ, 2555) เช่นเดียวกัน กับงานวิจัยของอัทนันท เตชพิศาลวงศ์ (2554) ที่ศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรมสะท้อนภาพไทยผ่านหนังสือพิมพ์ประเทศออนภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งได้ให้ทัศนะในเรื่องสื่อมวลชนไว้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และสร้างความเชื่อเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้นกับเรา ทั้งนี้ เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต้องผ่านการตีความ และการคัดเลือกจากสื่อมวลชน เปรียบเสมือนว่าความจริงนั้น เป็นความจริงที่ถูกคัดสรรแล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การเลือกนำเสนอประเด็นข่าวในยุคสังคมข้อมูลข่าวสารนี้ก็ย่อมมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อประชาชนในสังคมในทุกมุมมองทั้งเรื่อง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ไม่เว้นแม้กระทั่งเรื่องเพศ และเพศทางเลือกด้วย นอกจากนี้ การทำหน้าที่ฉายภาพในเรื่องอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสื่อมวลชนโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในแง่มุมหนึ่งของข่าวสารที่ถูกนำเสนอ คือ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเป็นการใช้ระบบสัญลักษณ์ผ่านการใช้ภาษาการแสดงออกทางการสื่อสารของภาพตัวแทนทางการสื่อสาร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนได้ข้อค้นพบประการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ชาวที่นำเสนอการสมรสของคนเพศเดียวกันผ่านสื่อมวลชนในช่วงปี พ.ศ. 2556-2561 จากสำนักข่าวในประเทศไทยผ่านทางอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ไทยรัฐออนไลน์ เดลินิวส์ออนไลน์ ข่าวสดออนไลน์ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ขึ้น จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มการขับเคลื่อนในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันในประเทศไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งพบว่า จากการนำเสนอข่าวในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นความสัมพันธ์ทางเพศของไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันที่สื่อมวลชนพยายามนำเสนอต่อสังคมไทย ในด้านหนึ่งถือเป็นการทวนกระแสสังคมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดอยู่กับวาทกรรมหลักเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชายและหญิง และในอีกด้านการเคลื่อนไหวตัวของชาวความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันก็มีการเคลื่อนไหวมาอย่างต่อเนื่องด้วยมิติของการรายงานข่าวของสื่อมวลชน

ทั้งนี้ ในความเป็นจริงแล้วชาวอาจสร้างความสนใจของมนุษย์โดยทั่วไป (“human interest”) กล่าวคือ เป็นข่าวที่มีสีสัน และสร้างความน่าสนใจให้กับคนในสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกของคนที่อ่านข่าวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันได้ถูกนำเสนอ

ที่ปนเปื้อนไปด้วยความมีอคติ กล่าวคือ การยื้อแย่งของการนำเสนอด้วยภาษา และลักษณะข่าวที่บ่งบอกว่าข่าวลักษณะนี้นำเสนอได้แต่ควรจัดไปอยู่ในประเภทสะกิดข่าว หรือจัดอยู่ในหมวดหมู่ของข่าวแปลกที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็นการกดทับประการหนึ่งของอำนาจโครงสร้างสังคมผ่านข่าว เพราะในเชิงปริมาณมีการปรากฏข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันอยู่จริง แต่ก็ปรากฏในลักษณะเป็นตัวตลกในข่าว หรือกลายเป็นเรื่องแปลกประหลาดของสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในความสอดคล้องเดียวกันนั้นผู้เขียน พบว่า งานวิจัยของ Wang (2017) ได้อธิบายในงานวิจัยความเท่าเทียมกันของการแต่งงานว่า ในรายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มรักร่วมเพศถูกนำเสนอให้มีภาพตัวแทนที่เป็นไปในเชิงลบหรือเป็นกลุ่มพวกเบียดเบียนของสังคม ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของสังคมและบรรทัดฐานทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามยังมีข้อโต้แย้งสนับสนุนกลุ่มคนรักร่วมเพศให้ถูกนำเสนอในฐานะเป็นพลเมืองปกติของสังคม และสมควรได้รับสิทธิอันเท่าเทียมกันที่จะแต่งงานกันเฉกเช่นเดียวกับคู่ชายหญิง เป็นต้น

ภาพที่ 1 ข้อความพาดหัวข่าว เดลินิวส์ออนไลน์ วันที่ 5 พฤษภาคม 2560

“เนื่องจากไม่ใช่ความรักของหนุ่มสาว แต่เป็นลักษณะของชายรักชาย...ปรากฏว่ามีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะเพื่อนตำรวจด้วยกัน” (ฮือฮาตร.นะยะ แต่งผัวล่าบัก จัดคอนเสิร์ตฉลองวิวาห์, 2560, ย่อหน้า 2)

เฉกเช่นเดียวกับการทำให้ข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันเป็นเรื่องแปลกโดยการใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) เพื่อแสดง ความประหลาดใจ ความแปลกใจ และเน้นความคิดเห็น ซึ่งเห็นได้จากการที่สื่อมวลชนจะใช้พาดหัวข่าว มุ่งเน้นการนำเสนอที่เป็นพฤติกรรมแหวกแนว และไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติและค่านิยมที่สังคมได้ยึดถือ

ภาพที่ 2 ข้อความพาดหัวข่าว ไทยรัฐออนไลน์ วันที่ 18 พฤษภาคม 2556

ภาพที่ 3 ข้อความพาดหัวข่าว ข่าวสดออนไลน์ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2560

นอกจากนี้ ในทัศนะของผู้เขียนกล่าวว่าสื่อมวลชนยังเป็นปริมณฑลของพื้นที่ปฏิบัติการของอำนาจของการ “นิยาม” ในการขจัดและกีดกันการนิยามของผู้อื่น (definition & exclusion) ที่แย่งยื้อช่วงชิงความหมายระหว่างกันอยู่เสมอผ่านการยอมรับหรือไม่ยอมรับการนิยามจากฝ่ายตรงกันข้าม เช่น การช่วงชิงความหมายระหว่าง “ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชาย-หญิง” กับ “กลุ่มคนที่รักเพศเดียวกัน” หรือ “เจ้าป่า-เจ้าสาว ในพิธีการแต่งงาน” กับ “การแต่งงานของเจ้าป่า-เจ้าสาว เพศเดียวกัน” นั่นคือ ทั้งในอดีตและปัจจุบันสถาบันสื่อมวลชนมีอำนาจในการขับเคลื่อนความหมายผ่านภาษาต่อผู้คนในสังคมให้คิดเห็นตาม หรือสร้างมุมมองให้กับปรากฏการณ์ในอีกหนึ่งทิศทางกับสิ่งที่สื่อนำเสนอออกมาด้วยซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความเป็นอยู่และค่านิยมของคนในสังคมไทย

อีกด้านหนึ่งการนำเสนอข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันของสื่อมวลชนเองก็ได้ใช้กลยุทธ์เรื่องการ “exclusion” คือ การ “exclusion” ใน “inclusion” เช่น การใช้คำว่า “เหมือน” “เหมือนกับ” ในภาษาข่าว เป็นต้น กล่าวได้ว่า คู่รักเพศเดียวกันสามารถปรากฏอยู่ในข่าวของสื่อมวลชนได้เหมือนกับคู่ชายหญิงด้วยการถูกนำเสนอ แต่อย่างไรก็ดี ก็จะถูกขจัดด้วยการนำเสนอข่าวด้วยเช่นกันโดยการใชภาษาของข่าวที่มีความหมายโดยนัยในการขจัดและกีดกันอยู่ที่ให้แก่คู่รักเพศเดียวกัน

นายอิทธิพนธ์ กล่าวให้พรแก่คู่บ่าวสาว โดยกล่าวติดตลกว่า ตนเคยเป็นประธานงานแต่งงานมามากมาย แต่ไม่เคยขาดความมั่นใจเหมือนครั้งนี้ จนต้องเชิญให้รองนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นมาเป็นเพื่อน ... ในตอนแรกคิดว่า ใครแต่งตัวเป็นชายจะเป็นเจ้าบ่าว ใครแต่งตัวเป็นหญิงจะเป็นเจ้าสาว แต่ทั้งคู่แต่งตัวเหมือนกัน ทำให้ต้องถามรองนายกเทศมนตรีถึงจะทราบว่าใครเป็นเจ้าบ่าว ใครเป็นเจ้าสาว (ฮือฮา ชายแต่งชาย จน. พิพิธภัณฑ-เจ้าของร้านเช่าชุดนาฏศิลป์ นายกเล็กอุตุระ ประธานจัดงาน, 2557, ย่อหน้า 5)

“ปรึกษาพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายว่าอยากจัดงานแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี เพราะอาจจะสร้างฐานะด้วยกันเหมือนคู่สมรสทั่วไป” (ฮือฮา สาวหล่อแต่งสาวสวย รัก 3 ปี ลินสอดเงิน 3 แสน, 2558, ย่อหน้า 5)

ทั้งนี้ สื่อมวลชนเองก็ไม่ได้นำเสนอให้เกิดการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นชะทีเดียว สถาบันสื่อมวลชนจึงมีบทบาทเพียงที่จะให้ความหมายและสร้างพื้นที่ให้กับวาทกรรมอื่น ๆ ได้เข้ามาช่วงชิงความหมายในสังคมด้วย และอย่างไรก็ตาม เมื่อวาทกรรมหลัก (dominant discourse) ของการสมรสเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่มีอำนาจในการสร้างภาพแทน (representations) ของความสัมพันธ์ให้กับการแต่งงานนั้น การเคลื่อนไหวไปด้วยวาทกรรมต่อต้าน (resistant discourse) ที่เข้ามาเคลื่อนไหวในลักษณะการแต่งงานของคุณเพศเดียวกันนั้นต่างช่วงชิงพื้นที่ในการยอมรับจากสังคม ตลอดจนความคิดเห็นและทัศนคติต่อประชาชาติด้วย นอกจากนี้ การต่อรองกับสังคมผ่านสื่อด้วยการจัดงานมงคลสมรสเกิดขึ้นในสังคมและสื่อมวลชนมีการหยิบยกมานำเสนอยังเป็นการใช้อำนาจ (the exercise of power) การต่อสู้และการต่อรองเชิงอำนาจต่อโครงสร้างของสังคมที่พยายามสร้างความเป็นอื่นให้กับความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกันโดยเฉพาะเรื่อง การเปิดเผยตัว (publicise) ของการแต่งงานคนรักเพศเดียวกันในเนื้อหาข่าว ทั้งนี้ การสร้างความหมายว่า “มีความสุข” ก็ยังเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่เกิดขึ้นในการต่อสู้ของคู่รักเพศเดียวกันในการเข้ามาปะทะกับโครงสร้างสังคมโดยได้ถูกนำเสนอในข่าวด้วย ซึ่งเมื่อโครงสร้างสังคมได้สร้างกลวิธีที่ทำให้ข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันเป็นเรื่องแปลก เป็นเรื่องน่าขบขันและเป็นตัวตลกของสังคมแล้ว “อำนาจ” ในการปลดปล่อยตนเอง ต่อสู้ดิ้นรน (struggle) จากการถูกครอบงำของระบบโครงสร้างทางสังคมก็ได้สร้างยุทธวิธี (strategy) ความหมายว่า “มีความสุข” ในการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่ถูกนำเสนอต่อสังคม โดยภาพข่าวที่ถูกนำเสนอได้แสดงภาพถึงความสุข ความสนุกสนานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน และบริบทรอบข้างของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งเนื้อหาในข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกันส่วนใหญ่ให้ค่านิยมในเรื่องของการมีพิธีแต่งงาน การรับรู้ของครอบครัวทั้งสองฝ่าย อนึ่ง ในทัศนะของผู้เขียนพบว่า คู่สมรสเพศเดียวกันมักโดดเด่นในความคิด ซึ่งการเปิดเผยต่อสังคมผ่านทางประเพณี และวัฒนธรรมที่อาจมองว่าเป็นการขัดแย้งในระบบทางบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ใช่ตัวขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งงาน แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่เป็นเพศเดียวกันซึ่งอาจทำให้สังคมมีข้อสงสัยและตั้งคำถามอันหลากหลายกับคู่แต่งงานที่ไม่เป็นไปตามกรอบบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้น การที่พลังอำนาจของสิ่งแวดล้อมรอบข้างของปัจเจกที่รักเพศเดียวกัน จะแสดงอำนาจที่เข้ามาสนับสนุนต่างก็เป็นปัจจัยให้คู่สมรสที่เป็นเพศเดียวกันมีที่ยืนในพื้นที่สาธารณะในโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น

คู่ชายรักชายจนครบจูบ จัดวิวาห์วันวาเลนไทน์ ครอบครัวร่วมเป็นสักขีพยาน

โดย ไทยรัฐออนไลน์ 14 ก.พ. 2560 18:55

ภาพที่ 4 ข้อความพาดหัวข่าว ไทยรัฐออนไลน์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2560

และเมื่อสื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวการสมรสของคนเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นการนำเสนอที่ให้ข้อสังเกตว่าการแต่งงานตามประเพณีของคู่สมรสเพศชายและเพศหญิงเป็นตามขนบธรรมเนียมประเพณีของโครงสร้างสังคมเช่นเดียวกันเมื่อภาษาในข่าวได้สอดแทรกวิธีคิดต่อการมองโลกผ่านการกระทำต่าง ๆ แล้ว ก็จะกำหนดการรับรู้โลกและการกระทำทางสังคม (social action) ที่มีต่อผู้ชาย ผู้หญิง และเพศทางเลือกด้วยเช่นกัน คู่รักเพศเดียวกันต่างก็ใช้กลวิธีการแต่งงานตามประเพณีซึ่งเป็นการใช้ธรรมเนียมปฏิบัติ เมื่อสถาบันทางกฎหมายไม่สามารถทำหน้าที่ในการรองรับการรักเพศเดียวกันได้อย่างถูกต้องให้กับสังคม ดังนั้น การสมรสของคนเพศเดียวกันจึงอาจเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นเรื่องเบี่ยงเบนไปจากขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมา แต่อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างความหมายในเรื่องการสมรสอีกรูปแบบหนึ่งในขั้นตอนทางประเพณีต่อสังคมเพื่อมุ่งการต่อรองกับโครงสร้างสังคมที่ไม่ให้การยอมรับในระดับสังคมและสถาบัน โดยการเข้าไปปะทะเพื่อต่อต้านดิ้นรน ต่อต้านต่อระบบโครงสร้างของสังคมโดยผ่านวัฒนธรรม ประเพณี กล่าวได้ว่ายังเป็นหนทางที่ง่ายที่สุดผ่านการแต่งงานที่คู่รักเพศเดียวกันสามารถกระทำได้

บทสรุปการสมรสรัก: ทศนะการใช้ชีวิตคู่ของคนเพศเดียวกันผ่านสถาบันการแต่งงาน

การผูกรวมความเป็นเพศกับเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันผ่านระบบทางสังคม โดยการหาความหมายที่เกิดจากวาทกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้คำอธิบายด้วยทั้งวาทกรรมหลัก และวาทกรรมรองผ่านทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ รวมทั้งการขัดเกลาทางสังคม รวมทั้งการขยับขยายมุมมองในเรื่องทศนะการใช้ชีวิตคู่ของคนเพศเดียวกันในเชิงด้านนิติศาสตร์และนิติกรรมกรจัดการนั้น กล่าวได้ว่าการสมรสของคนเพศเดียวกันจึงมีมิติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relations) ที่แฝงอยู่เบื้องหลัง และตัวแปรในด้านวาทกรรมก็ยังเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนกำหนดความเชื่อที่จะสร้างการรับรู้และภาพของการแต่งงานอีกด้วย และจากการที่ผู้เขียนได้ไล่เรียงข้อมูลในประเด็นการสมรสของคนเพศเดียวกันเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ในอีกรูปแบบหนึ่งของสังคมมาข้างต้นแล้ว การสร้างองค์ความรู้โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสมรสของคนเพศเดียวกันนั้นมีหลากหลายมิติมากโดยผ่านวาทกรรมทางสถาบันครอบคลุมอยู่ในสังคม นอกจากที่สังคมได้อธิบายในเชิงพฤติกรรมการใช้ชีวิตคู่ของคนเพศเดียวกันแล้วในเชิงที่เกี่ยวข้อกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมก็ยังได้ให้คำอธิบายหรือการสร้างชุดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันไว้ด้วยความเชื่อและเหตุผลบางประการด้วย

นอกจากนี้ การที่พลังอำนาจของสถาบันเข้ามาสร้างความชอบธรรมของ “การสมรส” ซึ่งเข้ามากำหนดความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะโครงสร้างสังคมที่พยายามสอดแทรกการอ้างรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม (status quo) ว่าด้วยการจัดงานมงคลสมรสนั้น ควรต้องดำเนินการกิจกรรมใด ๆ ให้เป็นไปตามประเพณี ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็ยังเป็นการเลียนแบบในรูปแบบวิธีการของความสัมพันธ์ระหว่างเพศชาย-หญิง และยังถูกยึดอ้างอิงด้วยการรักษาบรรทัดฐานทางสังคมต่อวาทกรรมหลัก (ชายคู่กับหญิง) ด้วย ดังนั้น คนที่รักเพศเดียวกันก็พยายามเข้ามาต่อรองกับอำนาจของโครงสร้างสังคมที่ผูกโยงอยู่กับสถาบันทางสังคม โดยการหาหนทางสร้างความชอบธรรมให้กับชีวิตคู่ของตนเองเมื่อโครงสร้างสังคมมีข้อจำกัด และความไม่เท่าเทียมวาทกรรมต่อต้าน (resistant discourse) ของปัจเจก (คู่รักเพศเดียวกัน) จึงเกิดขึ้น กล่าวคือ คู่รักของคนเพศเดียวกันจำนวนหนึ่งยอมที่จะเข้าไปต่อรองกับระบบโครงสร้างทางสังคมโดยผ่านกิจกรรมทางประเพณีในหนทางที่ง่ายที่สุดก่อนซึ่งอาจเป็นแนวโน้มจะเกิด “อำนาจ” ในการปลดปล่อยตนเอง ต่อสู้ดิ้นรน (struggle) จากการถูกรวบของระบบโครงสร้างทางสังคม

นอกจากนั้นแล้ว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมักแฝงตัวอยู่ในสถาบันทางสังคมเสมอโดยเป็นกลไกในการควบคุมระบบเครือข่ายทางสังคมต่าง ๆ แต่กระนั้นในทุกความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะมีทางออก และในความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะมี การต่อต้านเกิดขึ้นเสมอด้วย ซึ่งในทัศนะของฟูโกต์ได้กล่าวว่า อำนาจนั้นมิอยู่ในทุกหนทุกแห่งไม่ได้มีเพียงเฉพาะระบบสถาบันที่รองรับ เช่น อำนาจรัฐ อำนาจทางสังคม หรืออำนาจทุน/เงิน เท่านั้น แต่อำนาจได้แสดงตัวออกในความแตกต่างขัดแย้งระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมทุกชนิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วย ไม่เว้นแม้กระทั่งในเรื่องเพศ ซึ่งหากไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจ ก็ต้องเป็นผู้ถูกใช้อำนาจ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) และหนึ่งในนั้น คือ “พิธีกรรมการมงคลสมรส” ที่กล่าวได้ว่า ท่ามกลางระบบความคิดของคนในสังคมที่ให้คุณค่าและควบคุมด้านวิถีเพศของคู่ชีวิตชายกับหญิงที่ต้องผ่านการจัดงานแต่งงานเพื่อประกาศให้สังคมรับรู้โดยมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างถูกต้องตามจารีต ประเพณี ซึ่งใครก็ตามที่ไม่ใช่เจ้าบ่าว (เพศชาย) เจ้าสาว (เพศหญิง) ก็จะถูกทำให้บิดเบือน เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม แต่กระนั้นทางเลือกที่กลุ่มคนรักเพศเดียวกันเข้าไปตอบโต้ผ่านสถาบันทางสังคมไม่เว้นแม้กระทั่งสถาบันสื่อมวลชนก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ด้วย นอกจากนี้แล้ว วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนค่านิยมทางสังคมต่างก็โอบล้อมให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถดำเนินกิจกรรมทางสังคม และต่อรองกับสังคมได้เพียงการดำเนินกิจกรรมทางสังคมที่ไม่ขัดต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเท่านั้น โดยคู่รักเพศเดียวกันก็ได้เข้าไปยืนยันการมีตัวตนและกำหนดการมีชีวิตคู่ของตนเองโดยการกำหนดความหมายความเป็นสิริมงคลผ่านขั้นตอนในพิธีกรรมการแต่งงานด้วย ดังนั้น การแต่งงานของคนที่รักเพศเดียวกันจึงเป็นการยับยั้งความคิดหนึ่งของสังคมที่สะท้อนรูปธรรมในโครงสร้างทางสังคมว่าการกดทับในเรื่องเพศนั้นมีอยู่จริงในสังคมให้ปรากฏเด่นชัดขึ้นมา

ทั้งนี้ แนวทางในการทำความเข้าใจในเรื่องการใช้ชีวิตคู่ของมนุษย์ที่เป็นเพศเดียวกันนั้น การสร้างและปรับทัศนคติต่อความสัมพันธ์ในเรื่องเพศของสังคมไทยในทุกภาคส่วนทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ อาทิ สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว สถาบันทางกฎหมาย หรือแม้กระทั่งสถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น ต่างก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดความคิดใส่ความหมายปรากฏการณ์ทางสังคมให้กับผู้คนในสังคมจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการ

สร้างความเข้าใจร่วมกัน และอาจต้องแยกแยะให้ได้ว่าในโลกยุคปัจจุบันไม่ใช่จะมีแต่เพียงเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ยังมีความหลากหลายทางเพศอีกมาก ดังที่ มิเชล พูโกต์ แสดงทัศนะไว้ว่า อำนาจปฏิบัติการอยู่บนความสัมพันธ์เชิงซ้อนที่ทับซ้อนกันหลายอย่างและ “การผลิตเพศวิถี” (sexuality) เป็นบทบาทของอำนาจเช่นกันตรงที่ผู้คนที่ต่าง ๆ ก็สามารถกำหนดเพศวิถีของตนเองได้ ดังนั้น การจัดงานแต่งงานไม่ว่าจะเป็นคู่ชายหญิง หรือกลุ่มผู้ที่รักเพศเดียวกันอาจขึ้นอยู่กับสถาบันต่าง ๆ ที่เข้ามากำหนด เนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสถาบันทางสังคมหนึ่งที่สะท้อนความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันต่างก็ให้การนิยามความหมายที่แตกต่างกันตามบริบททางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างและมุ่งเน้นการขับเคลื่อนทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม รวมถึงการร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนที่รณรงค์ในด้านผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับประเทศไทย และระดับสากล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ภาคเอกชนในสังคมไทยที่กำกับดูแลด้านบทบาทและสถานภาพกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อมุมมองที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสมรสระหว่างเพศเดียวกันในสังคมไทยอย่างเท่าเทียมทางเพศ

2. บทความนี้สามารถนำไปสร้างงานวิจัยที่ผนวกรวมเข้ากับศาสตร์ในหลายด้านจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย และเป็นประโยชน์ต่อสังคม วัฒนธรรมทั้งในการศึกษาด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ด้านสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และด้านนิติศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ที่ต่อยอดในเชิงความสัมพันธ์ด้านคู่ชีวิตของคนเพศเดียวกันได้

3. ต้องสร้างทัศนคติในเชิงบวก และขยายขอบเขตความรู้ความเข้าใจต่อกลุ่มผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในประเทศไทย และผู้ที่ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนให้สามารถอธิบายความหมายโดยมีความเข้าใจ และตระหนักถึงผลลัพธ์ของการนำเสนอข่าวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันในสังคมว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้ต่อกลุ่มประชาชนในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2515). *ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามมิตร.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. *วารสารประชากรและสังคม*, 15(1), 43-65.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ, และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง กับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กำจร หลุยยะพงศ์, และสมสุข หินวิมาน. (2551). *ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ. 2520-2547): กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรัก และหนังยุคหลังสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิตติกร สันคติประภา. (2550). *การลวนลามทางเพศกะเทย: นัยสำคัญภายใต้วาทกรรมรักต่างเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- กุหลาบ สายประดิษฐ์. (2524). *กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ ระเบียบสังคมมนุษย์*. กรุงเทพฯ: กอไผ่.
- ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ. (2561). จะยกธงเขียวหรือธงขาว? สิทธิสมรสของคู่รักเพศเดียวกันในสังคมโลกและสังคมไทย ปี 2018/2019. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, จาก <https://thestandard.co/lgbt-rights-same-sex-marriage-laws-2018-2019/>
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2015). *ทบทวนวิธีการสร้างความรู้ ความจริงเรื่องเพศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- บารมี พานิช. (2559). *รูปแบบและขั้นตอนการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิตในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ. (2545). คนข้ามเพศ: ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคม. *วารสารดำรงวิชาการ*, 10(1), 98-125.
- พิมลพรรณ อิศรภักดี. (2558). *ต่างวัยต่างทัศนะต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- เสถียร โกเศศ. (2501). *ประเพณีเรื่องแต่งงานบ่าวสาวของไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- อัทนันท เตโชพิศาลวงศ์. (2554). *วาทกรรมสะท้อนภาพไทยผ่านหนังสือพิมพ์ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2555). การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ในยุคสังคมสารสนเทศ. *วารสารอิศราปริทัศน์*, 1(2), 80-91.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฮือฮาชายแต่งชาย จนท.พิพิธภัณฑ-เจ้าของร้านเช่าชุดนาฏศิลป์ นายกเล็กอูตรฯ ประธานจัดงาน. (2557, 3 สิงหาคม). *ข่าวสดออนไลน์*. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRRd056QTBNREEyTWc9PQ%3D%3D§ionid

สื่อฮอต.นยะยะ แต่งพั่วล่ำบัก จัดคอนเสิร์ตฉลองวิวาห์. (2560, 5 พฤษภาคม). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/932002>

สื่อฮอต.นยะยะ แต่งพั่วล่ำบัก รัก 3 ปี ลินสอดเงิน 3 แสน. (2558, 20 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/482394>

Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge (and The Discourse on Language)*. New York: Pantheon Books.

Jackson, P. A. (1999). Tolerant but unaccepting: The myth of a Thai “gay paradise.” In P. A. Jackson & N. M. Cook (Eds.), *Genders and sexualities in modern Thailand* (pp. 226-242). Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books.

Wang, Z. (2017). *Eyeing marriage equality: News media representation of same-sex marriage legalization debate in Taiwan* (Unpublished master’s thesis). Lund University, Sweden.